

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania J. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Toruniu
o odpowiedzialność za składki na ubezpieczenia społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 listopada 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 19 października 2023 r., sygn. akt III AUa 2031/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od J. G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Toruniu tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanej orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 19 października 2023 r. oddalił apelację J. G. od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku z 22 lipca 2021 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Toruniu, przenoszącej na odwołującą się odpowiedzialność za zobowiązania E. Sp. z o.o. z tytułu zaległych składek w łącznej kwocie 219.778,90 zł.

W wywiezionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołująca się, zaskarżając orzeczenie w całości, podniosła zarzuty naruszenia: (-) art. 11 ust. 1

ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1520 ze zm.) w związku z art. 116 § 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 2383), przez ich błędną interpretację polegającą między innymi na przyjęciu, że „nawet niewykonywanie zobowiązań o niewielkiej wartości oznacza” niewypłacalność spółki w rozumieniu art. 11 ust. 1 Prawa upadłościowego oraz iż niewypłacalność spółki należy utożsamiać z „zaprzestaniem płacenia długów” zamiast z utratą zdolności do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, co doprowadziło Sąd do wniosku, że odwołująca się na dzień rezygnacji ze swojej funkcji miała obowiązek złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości; (-) art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej, przez przyjęcie, że w ustalonym przez Sądy stanie faktycznym odwołująca się ponosi winę w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości w przypadku, w którym prawidłowa interpretacja tego artykułu powinna doprowadzić do wniosku, iż skarżąca nie ponosi winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości E. sp. z o.o.; (-) art. 11 ust. 1 Prawa upadłościowego w związku z art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, przez ich zastosowanie mimo braku ustalenia przez Sąd, kiedy dokładnie spółka stała się niewypłacalna, a prawidłowe zastosowanie tych przepisów mogło mieć miejsce tylko w przypadku ustalenia tej okoliczności.

W związku z powyższymi zarzutami odwołująca się wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

W ocenie skarżącej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Apelacyjny przyjął niezgodne z literalnym brzmieniem rozumienie pojęcia „niewypłacalność”, uznając, że „nawet niewykonywanie zobowiązań o niewielkiej wartości oznacza niewypłacalność w rozumieniu art. 11 ust. 1 Prawa upadłościowego. W konsekwencji nieprawidłowo przyjętej definicji niewypłacalności Sąd drugiej instancji stwierdził, że odwołująca się ponosi winę w niezłożeniu na czas wniosku o ogłoszenie upadłości spółki. Ponadto Sąd ten nie ustalił, w którym momencie można było mówić o niewypłacalności spółki, a to uniemożliwiło mu

ocenę zarzutów skarżącej co do braku winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna nie jest kolejnym środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego.

Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana,

aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, że takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107;

z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Stawiając tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jej autorka sugerowała oczywisty błąd Sądu drugiej instancji w wykładni pojęcia „niewypłacalność” oraz w nieustaleniu momentu powstania niewypłacalności dłużnej spółki. Założenie te są jednak niewłaściwe. Co do określenia momentu niewypłacalności Sąd Apelacyjny poczynił stosowne ustalenia i wskazał, że o ile pierwsze niedopłaty w składkach na ubezpieczenie społeczne były nieduże i nie dotyczyły wszystkich funduszy, to jednak w sierpniu 2013 r. brak płatności składek na wszystkie fundusze stał się permanentny i wówczas powstał stan niewypłacalności w rozumieniu art. 11 Prawa upadłościowego.

W zakresie oczywistego naruszenia art. 11 Prawa upadłościowego i rozumienia "niewykonywania swoich wymagalnych zobowiązań" w rozumieniu tego przepisu, warto odwołać się do dominującej wykładni, wedle której nie ma podstaw do traktowania zaległości składkowych wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako pozbawionych znaczenia w aspekcie sytuacji finansowej spółki i przyjęcia w związku z tym, że - mimo powstania tych zaległości - nie doszło do trwałego zaprzestania spłaty długów (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 czerwca 2006 r., I UK 369/05, LEX nr 376439; z dnia 14 czerwca 2006 r., I UK 324/05, OSNP 2007 nr 13-14, poz. 200; z dnia 19 marca 2010 r., II UK 259/09, LEX nr 599776).

Stan niewypłacalności dłużnej spółki prawa handlowego występuje w razie utraty zdolności do wykonywania wymagalnych wierzytelności pieniężnych choćby jednego z wierzycieli, które zasługują i wymagają ochrony prawnej w razie wykazanej przez wierzyciela bezskuteczności egzekucji z majątku spółki, jeżeli zarządzający nią członkowie zarządu (skarżący) nie wskazywali żadnego mienia, z którego znana im, bo prowadzona przez organ rentowy egzekucja umożliwiałaby zaspokojenie wierzytelności składkowych w znacznej części (art. 11 ust. 1 Prawa upadłościowego w związku z art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej). Oznacza to, że wierzyciel nie musi poszukiwać innych wierzycieli dla uzyskania ochrony prawnej swoich wymagalnych wierzytelności pieniężnych wobec spółki prawa handlowego,

która trwale utraciła zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych lub od członków jej nieprofesjonalnego zarządu, którzy we właściwym czasie nie złożyli wniosku o upadłość niewypłacanej spółki (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2019 r., III UK 85/18, LEX nr 2642120). Stan niewypłacalności to zdarzenie prawne obiektywne, na które - w razie jego zaistnienia - członkowie zarządu nie mają już wpływu. Natomiast nawiązując do Ordynacji podatkowej, należy uznać, że stan niewypłacalności nakłada na członków zarządu obowiązek zgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości. I to zdarzenie ma wymiar ewidentnie subiektywny, zważywszy, że tylko od woli członków zarządu zależy, czy podejmą czynności zmierzające do zgłoszenia wniosku o upadłość. Stan niewypłacalności, jako zdarzenie prawne obiektywne, skutkuje zatem koniecznością podjęcia przez tych członków zarządu, którzy sprawują funkcje w momencie zaistnienia tego zdarzenia, bezpośrednich czynności w kierunku ogłoszenia upadłości. Jak wskazano wyżej, stan niewypłacalności jest stanem obiektywnym i nie podważa jego istnienia subiektywne i błędne przeświadczenie członków zarządu o dobrej kondycji finansowej spółki i możliwości realizacji wszystkich jej zobowiązań. Od odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki członkowie zarządu mogą uwolnić się, wykazując, że niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o upadłość spółki lub wszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez ich winy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2020 r., I UK 432/19, LEX nr 3080520).

W zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny w pełni zaaprobował wyżej zaprezentowaną wykładnię przepisów art. 11 ust. 1 Prawa upadłościowego oraz art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej. Ustalił także (co wskazano wyżej) moment, od którego można mówić o obiektywnie zaistniałych przesłankach niewypłacalności dłużnej spółki. W tym stanie rzeczy za chybione trzeba uznać twierdzenie skarżącej o oczywistej zasadności skargi.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy stwierdził, że odwołująca się nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia. O kosztach kasacyjnego rozstrzygnięto w myśl art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[a.f.]

t.n